

سیلو یا فدریچی

کالبدیات

و ساحره

زنان، بدن و انباشت بدوی
ترجمه‌ی مهدی صابری

www.ketab.ir

سرشناسه: فدریچی، سیلیوا، ۱۹۴۲ م

Federici, Silvia

عنوان و نام پدیدآور: کالیبان و ساحره: زنان، بدن و انباشت سرمایه فدریچی؛

ترجمه‌ی مهدی صابری

مشخصات نشر: تهران، نشر چشمه، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۴۳۹ ص

شابک: ۹۶۲-۰۰-۲۲۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Caliban and the witch

[woman, the body and primitive accumulation], 2014

موضوع: زنان -- اروپا -- وضع اجتماعی

Woman -- Europe -- Social conditions

موضوع: زنان -- اروپا -- وضع اقتصادی

Woman -- Europe -- Economic conditions

موضوع: سرمایه‌داری -- اروپا -- تاریخ

Capitalism -- Europe -- History

شناسه‌ی افزوده: صابری، مهدی، ۱۳۶۲، مترجم

رده‌بندی کنگره: HQ۱۵۸۷ / ف۳۶ ک۲۱۳۹۶

رده‌بندی دیویی: ۳۰۵ / ۴۸۹۶۰۹۴

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۵۰۴۱۹۸۱

cheshmehpublication

cheshmehpublication

www.cheshmeh.ir

رده‌بندی نشر چشمه: علوم انسانی

کالیبان و ساحره
سیلويا فدریچی
ترجمه‌ی مهدی صابری
ویراستار: حسن مرتضوی

مدیر هنری: مجید عباسی

لیتوگرافی: باختر

چاپ: دالاهو

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: بهار ۱۳۹۷، تهران

ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان

حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.

هرگونه اقتباس، سفاده از اثر، مشارکت به دریافت اجازه‌ی کتبی ناشر است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۹-۹۴۱

دفتر مرکزی و فروش نشر چشمه:

تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید بهشتی، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲.

تلفن: ۸۳۳۳۰۰۰

کتاب‌فروشی نشر چشمه - کریم‌خان:

تهران، خیابان کریم‌خان زند، نبش میرزای شیرازی، شمالی، پلاک ۱.

تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کورش:

تهران، بزرگراه ستاری شمال، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کورش، طبقه‌ی پنجم، پلاک ۴.

تلفن: ۴۴۹۷۱۹۸۸

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی آرن:

تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرزادای، ترسیده به بزرگراه نیاش، خیابان حافظی، نبش خیابان فخارمقدم، پلاک ۳.

مجتمع تجاری آرن، طبقه‌ی ۲.

تلفن: ۷۵۹۳۵۴۵۵

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی بابل:

بابل، خیابان شریعتی، روبه‌روی شیرینی‌سرای بابل.

تلفن: ۰۱۱)۳۳۴۷۶۵۷۱(

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی پریس:

تهران، پاسداران، نبش گلستان یکم، مجتمع پریس، طبقه‌ی ۲.

تلفن: ۹۱۰۰۱۲۵۸

فهرست

۹	مقدمه‌ی مترجم
۱۳	قدردانی
۱۷	پیش‌گفتار
۲۳	درآمد
۳۹	فصل اول: سراسر جهان باید بلرزد
۱۰۵	فصل دوم: انباشت کار و تنزل جایگاه زنان: بر «اختن ۱» مایوت» در «گذار به سرمایه‌داری»
۲۱۹	فصل سوم: کالبدیان بزرگ: مبارزه علیه بدن شورشی
۲۶۷	فصل چهارم: ساحره‌کشی بزرگ در اروپا
۳۵۱	فصل پنجم: استعمار و مسیحی‌سازی
۳۸۷	کتاب‌شناسی
۴۲۷	نمایه

مقدمه‌ی مترجم

سیلويا فدریچی، پژوهشگر برجسته‌ی فمینیست - مارکسیست ایتالیایی، و از فعالان پُرسابقه‌ی جنبش زنان از دهه‌ی ۱۹۶۰ به این سو است. در ۱۹۶۷ برای تحصیل فلسفه به آمریکا رفت و پس از بنیان‌گذاران تعاونی بین‌المللی فمینیستی^۱ (۱۹۷۲)، کمیته‌ی آزادی آکادمیک^۲ (۱۹۹۰) و انجمن فلسفه‌ی رادیکال^۳ (۱۹۹۵)، و از سازمان‌دهندگان اصلی کار از بین‌المللی مزد برای کار خانگی^۴ در دهه‌ی ۱۹۷۰ شد. جنبش مزد برای کار خانگی در سال ۱۹۷۲ با همکاری سیلويا فدریچی، سلما جیمز^۵، ماریارزا دلاکوستا و بریجیت گلیه در ایتالیا شکل گرفت و هدف آن جلب توجه به کار خانگی و نگهداری کودکان به عنوان برخی از مهم‌ترین اشکال کار نپرداخته‌ای بود که به زعم آن‌ها پایه‌ی کار صنعتی و توسعه‌ی سرمایه‌داری است. جنبش در سال‌های بعد گسترده‌تر شد و از جمله با تشکیل جنبش بین‌المللی زنان سیاه‌پوست برای کار خانگی، به مسائل دیگری چون تبعیض نژادی و وضعیت زنان در جهان سوم نیز پرداخت. فدریچی که از همان آغاز کار پژوهشی و اجتماعی خود به جست‌وجوی ریشه‌های استثمار و تبعیض علیه زنان در نظام سرمایه‌داری پرداخته، در دهه‌ی هشتاد و پس از چند سال تدریس در نیجریه، متوجه تأثیرات فاجعه‌بار سیاست‌های تعدیل ساختاری و «اصلاحات» تحمیلی

1. International Feminist Collective

3. Radical Philosophy Association (RPA)

5. Selma James

2. Committee for Academic Freedom in Africa (CAFA)

4. International Wages for Housework Campaign

بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول بر مناسبات اجتماعی جوامع «توسعه‌نیافته» و به‌ویژه زنان شد. او سپس به ایالات متحده بازگشت و اکنون استاد علوم اجتماعی در دانشگاه هوفسترا در نیویورک است. مزد علیه کار خانگی^۱ (۱۹۷۵)، تمدن پایدار غربی: برساختن مفهوم تمدن غربی و «دیگری‌های» آن^۲ (ویراستار) (۱۹۹۵)، یک هزار گل: تعدیل ساختاری و مبارزه برای تحصیل در افریقا^۳ (ویراستار) (۲۰۰۰)، کالیبان و ساحره (۲۰۰۴) و انقلاب در نقطه‌ی صفر: کار خانگی، بازتولید و مبارزه‌ی فمینیستی^۴ (۲۰۱۲) از جمله آثار اوست. کالیبان و ساحره، مهم‌ترین و بیش‌تر بحث‌برانگیزترین کتاب فدریچی، حاصل این تجربه‌ی طولانی از سال‌ها مبارزه‌ی اجتماعی و فعالیت پژوهشی است.

کالیبان، ساحره در چارچوب پژوهش‌ها پیرامون «گذار به سرمایه‌داری» می‌گفت. پژوهش‌هایی که می‌کوشد با بررسی زمینه‌ها و فرآیندهای شکل‌گیری نظام سرمایه‌داری نشان دهد که مناسبات اجتماعی که ایدئولوژی حاکم آن را «طبیعی» و «ازلی و ابدی» جلوه‌مند ساخته و برساخته‌ی روندهای مشخص مادی است. بااین‌حال، فدریچی در کالیبان و ساحره دست‌کم از دو جهت منتقد مباحث مربوط به «گذار به سرمایه‌داری» است. نخست، او باور دارد تحولات منتهی به تحکیم مناسبات سرمایه‌داری، خن‌بارتر از آن است که بتوان به‌سادگی لفظ «گذار» را به آن اطلاق کرد؛ دوم، تمرکز این مباحث بر عمدتاً پیرامون شکل‌گیری کارگر «آزاد» مزدبگیر سیر می‌کند، سپهر بازتولید اجتماعی و ادغام کار غیرمزدی زنان در این حوزه را در استعمار کار مزدی نادیده می‌گیرد. اما استدلال می‌کند اگر نیروی کار اصلی‌ترین عامل در تولید ثروت سرمایه‌داری است، نادیده گرفتن بازتولید نیروی کار بخش مهمی از سازوکارهای استعمار را پنهان می‌کند.

فدریچی همچنین به سراغ آغازگاه‌های تکوین نظام سرمایه‌داری می‌رود تا ریشه‌های زن‌ستیزی موجود در آن را روشن کند. به باور او، تبعیض علیه زنان را در جامعه‌ی سرمایه‌داری نمی‌توان تنها به «انگاره‌های فرهنگی» کهن نسبت داد، این

1. Wages Against Housework

2. Enduring Western Civilization: The Construction of the Concept of Western Civilization and Its "Others"

3. A Thousand Flowers: Structural Adjustment and the Struggle for Education in Africa

4. Revolution at Point Zero: Housework, Reproduction, and Feminist Struggle

مناسبات تبعیض‌آمیز ریشه در تقسیم جنسیتی کار و فرآیندهایی دارد که استثمار زنان را «طبیعی» جلوه می‌دهد و مادری و کار خانگی را به وضعیت کار اجباری فروکاسته است.

اما این فرآیندها چگونه رخ داد؟ روایت پویای فدریچی که گستره‌ای از پیکارهای ضدفئودالی سده‌های میانه تا استعمار و تجارت برده و ساحره‌کشی را در بر می‌گیرد، می‌کوشد ثابت کند سرمایه‌داری برای تحکیم سلطه‌اش نیازمند تبدیل بدنِ نافرمان به منبع تولید کالا، و از سوی دیگر ماشین بازتولید نیروی کار بود. به این معنا، ساحره‌کشی نه واپسین نفس‌های نظم رو به زوال فئودالی، و نه زاده‌ی اوهم جامعه‌ای آلوده به خرافات، که نیاز میرم نظام رو به رشد سرمایه‌داری بود برای درهم شکستن همبستگی طبقاتی و مناسبات جماعتی‌ای که در خلال پیکارهای ضدفئودالی شکل گرفته بود، پیکارهایی که حصص قدرت‌مند زنان در آن غیرقابل انکار بود، و مطالباتی در سر داشت که می‌توانست در صورت تحقق، به خلق دنیایی دیگر بینجامد. او استدلال می‌کند که ساحره‌کشی منبعی از انحراف‌های اجتماعی که در سه سده، صدها هزار زن را به ورطه‌ی هولناک محاکمه، شکنجه، آزار، حبس و سوزاندن در آتش افکند، در واقع اصلی‌ترین تمهید طبقه‌ی حاکم برای تحکیم زنان در نقش‌های جنسیتی جدید و تثبیت آنان در امر بازتولید نیروی کار بود. اگر همین‌طور، به باور فدریچی، باید این پدیده را در کنار حصارکشی‌ها و خصوصی‌سازی زمین در اروپا، آدم‌ربایی و برده‌سازی در آفریقا، و کشتار مردم بومی در مستعمرات، از پیش‌شرط‌های «انباشت بدوی» دانست.

کالیبان و ساحره‌نشان می‌دهد که اگر از منظر بازتولید نیروی کار به سرمایه‌داری بنگریم، آن را نه تحولی مترقی در مناسبات اجتماعی، که ضدانقلابی برای نابودی پتانسیل‌های انقلابی موجود در جامعه‌ی آن دوران می‌یابیم. از سوی دیگر، بنابه استدلال فدریچی، انباشت بدوی تنها پدیده‌ای مربوط به خاستگاه‌های سرمایه‌داری در سده‌های شانزدهم و هفدهم نیست، بلکه نظم حاکم در پاسخ به هر بحران خود دور جدیدی از انباشت بدوی در هر گوشه و کنار جهان برپا می‌کند، فرآیندی که

ویژگی ذاتی آن افزایش نابرابری، بینواسازی گسترده و تشدید استثمار و تبعیض علیه زنان است. فدريچي در کالیبان و ساحره می‌کوشد «خاطره‌ی تاریخ بلند مقاومت» در برابر این مناسبات فاجعه‌بار را زنده کند و ریشه‌های نابرابری‌های جنسیتی و اجتماعی را در دل نظام سرمایه‌داری برملا سازد. اهمیت کتاب حاضر، به گمان من، از همین روست.

جمعه، کتاب حاضر بدون حمایت و تشویق حسن مرتضوی به سرانجام نمی‌رسید، و بی‌سبب دقیق او نیز بسیاری از کاستی‌ها را برطرف کرد؛ آزاده صابری ویرایش ادبی متن را بر عهده گرفت و پیشنهادهای مفیدی برای بهبود متن فارسی داد؛ مهدی امیری و امیر حسین راف بسیاری از ابهام‌هایم را در باره‌ی متن اصلی برطرف کردند و به فهم بهتر من از معانی کتاب یاری رساندند؛ از لطف و همراهی تمامی این دوستان صمیمانه سپاس بزرگم. مسئولیت همه‌ی کاستی‌های احتمالی با من است. عبارات داخل کروشه [] افزوده‌ی مؤلف، و عبارات داخل قلاب { } و تمام پاورقی‌ها از مترجم است.